

ձեզ լինիցին իւրաքանչիւր ըստ ցեղի, իւրաքանչիւր իշխան, ըստ տանց նահապետաց լինիցին: Եւ այս են անուանը արանցն՝ որ յանդիման լինիցին ընդ ձեզ... (Յուդայի) Նաասոն որդի Ամինադարայ: Եւ թուարկումն կատարուեցաւ, «յամին երկրորդի ելանելոյ նոցա յերկրէն Եգիպտացուց» (Թուոց Գլ. Ա. 1):

Տարակոյս չկայ Նաասոնին համար թէ Եգիպտոսի մէջ ծնած է. յայտնի բան է որ մէկ տարուան մանուկ՝ տան նահապետ չհամարուիր, և թէ իշխան չկրնար ըլլալ իսրայելացիները համբելու համար, եթէ ուզենանք Եգիպտոսէն ելլելէն վերջը ծնած համարել զինքը, ուրեմն Նաասոն Եգիպտոսի մէջ ծնած է. և որպէս զի սա չորրորդ ազգն համարուի, պէտք է որ Փարէս ծնած չըլլայ Եգիպտոսի մէջ:

Եւ արդարեւ Յուդայի որդին Փարէս ի թումնայ և ոչ Եգիպտոսի մէջ ծնած է, որուն համար Երննդոց գիրքը ամբողջ ԼԼ որդիքը կը նուիրէ, և մեծ կարեւորութիւն ունի այս զուրբը, վասն զի Դաւթի ցեղը սակից ծագումն առած է՝ ուսկից սերեցաւ Քրիստոս. բաց ի այս մեծ կարեւորութեանէն՝ մեր խնդրոյն լուծումը այս զիւրոյն վրայ հաստատուած է մասամբ մը. վասն զի Երննդոց նախընթաց զիւրոյն մէջ, (ԼԷ), Յովսեփայ եղբարց կողմէն վաճառուելուն պատմութիւնը կ'ընէ և այն ժամանակ Յովսէփ տասն և եօթն տարուան էր, Երննդոց նոյն զիւրոյն պատմածին համեմատ: Եւ Յովսեփայ պատմութեան շարունակութիւնը կը գտնենք Երննդոց ԼԹ զիւրոյն մէջ, ասով հասկեցնել կու տայ թէ Փարէսի ծնունդը որ ԼԸ զիւրոյն մէջ կը ղնէ, Յովսեփայ վաճառման ժամանակները հանդիպած պիտ' ըլլայ:

Հիմա զանց թափնայ քաղաքին, ուր Յուդայ գնաց իւր իրաս Ողորդմացի հովիւին հետ. սա քաղաք մ'է Քանանացուց, որ ապա Դանայ ցեղին անցաւ, և կը գտնուի 31° 40' լայնութեան տակ, և 34° 45' երկայնութեան վրայ կրինչի ելից կողմը. այս հաշուով ալ այդ քաղաքին տեղը Քանանացուց երկրին մէջ ըլ-

լալը հաստատուելէն վերջը՝ Փարէսի Եգիպտոսի մէջ ծնած ըլլալուն համար ամէն տարակոյս կը փարատի:

Անգամ մը որ հաստատեցինք թէ Փարէս Յովսեփայ վաճառման ժամանակ ծնած է, սակից կը հետևի թէ քսան և երկու տարուան եղած ժամանակ մտած է Եգիպտոս իւր հօրը Յուդայի և պապուն Յուդայ հետ. վասն զի Յովսէփ երեսուն տարեկան էր կ'ըսէ՝ Երննդոց գիրքը (Գլ. ԽԱ. 46) երբ Փարաւոնի ներկայացուցին. անցան եօթն լիութեան տարիները, և սովին երկրորդ տարին կանչեց Յովսէփ իւր հայրը՝ Յակոբ և եղբարքը Եգիպտոս, և բնակեցան Գեսեմի երկիրը, հետևաբար երեսներորդ իններորդ տարւոյն մէջ էր այն ատեն Յովսէփ. եթէ այս թուականէն 17 տարին հանենք, որովհետեւ 17 տարեկան էր երբ նա մտաւ Եգիպտոս, կը գտնենք որ քսաներորդ երկրորդ տարին է Յովսեփայ Եգիպտոս մտնելուն, իւր հօրը Եգիպտոս մտնելէն առաջ, և այս քսան և երկու տարին ալ Փարէսի տարիք կրնանք համարել, որով ամէն պատճառարանութեամբ Փարէս Եգիպտոսի մէջ ծնած չէ. հետևաբար Եգիպտոսի մէջ ծնածներն չորս ազգ կ'ըլլան, Եղբրմ, Աբրամ, Ամինադար և Նաասոն:

Հ. ԽՈՐԷՆ Ս.

Շարայարեի

ԿԱՐԵԼԻ Է ԱՊԱԳԱՆ ՆԱՍԵՏԵՍԵԼ

Շատեր կը հաւատան, դեռ աւելի շատեր ալ կը մերժեն թէ կարելի ըլլայ նախատեսել ապագան: Եւ սակայն այնպիսի նիւթ մ'է այս՝ որ կ'արժէ լուրջ կերպով ուսումնասիրել և հակաճառել այս մասին. որովհետեւ թերեւ ոչ մէկն ալ ճշմարտութեան կողմն է. ո՛չ անոնք որ կը հաս-

տառեն քացարձակապէս, և ո՛չ ալ անոնք որ կը մերժեն քացարձակապէս:

Խնամքով և անկողմնակալ հետազոտութիւն մ'ընելու համար — կը գրէ Վիլիէմ Ալքէր Mc Clure's Magazine հանդիսին ղեկավար թուոյն մէջ — պէտք է նախ և առաջ մի քանի հիմնական կէտեր որոշ հաստատել: Նախ և առաջ պէտք չէ նկատի առնուլ այն տեսակ մարգարէութիւնները որոնք կանխաւ ճանչցուած իրերու և ազդեցութեանց վրայ հիմնուած պատճառաբանութեանց արդիւնք են. պատմական շատ դէպքեր, յեղափոխութիւնք, պատերազմներ, վարչութեանց փոփոխութիւններ, նախատեսուեցան և կանխաւ գուշակուեցան այնպիսի անձերէ որոնք լաւ կ'ըմբռնէին այս դէպքերու յառաջընթաց նշանները. և յայտնի ամենայնի չկայ տարբորինակ բան մը: Դարձեալ պէտք չէ գոյս շփոթել և խառնել ուրիշ նման խրնգայ մը հետ, որ է ոգեխօսութիւնը (spiritisme). որովհետև նոյնիսկ խոստովանելով հանդերձ որ կան անմարմին էակներ և կրնան ողջ մարդկանց հետ յաբարբրութեան մտնել, ի՞նչ բան իրաւունք կու տայ մեզ սրամարանօրէն հետեցնելու թէ այս ողիւնքը ապագան կը ճանչնան: Բաց աստի, նոյն իսկ եթէ ճանչնային, միշտ մեզ համար հաւասարապէս անմեկներէ երևոյթ մը պիտի ըլլար իրենց նախագիտութիւնը. խնդիրը պիտի մնար նոյն՝ թէ՛ ողջ ըլլային գիտցողները, և թէ մեռեալ: Դարձեալ պէտք չէ ապագայի գիտութիւնը շփոթել նաև հեռազգացութեան (telepatia) հետ, որ է մտածութեան մը փոխանցումը մտքէ մը դէպի ուրիշ միտք, առանց ծանօթ զգայութեանց միջնորդութեան. և ոչ ալ հեռատեսութեան (telestesia) հետ, որ է հեռաւոր տեղեաց մէջ կատարուած պատահարներու տեսութիւնը, որոնք սակայն կամ արդէն իսկ անցեալ պատահարներ են և կամ ճիշտ նոյն ժամանակի դիպուածներ: Ամէնէն վերջ, պէտք չէ նաև անտեսել դիպուածի գործը կամ բոլորովին պատահական զուգագիպութիւն մը, ապագայի նախատեսութեան

նկատմամբ քննութեան առնուած մի քանի հետեւեալ դէպքերու մէջ:

Երկրապիլի դէպքեր

Տեսնենք հիմա թէ դեռ ինչպիսի՛ սխալներու աղբիւրներէ պէտք է որ զգուշանանք: Էռնէստոյ Պրոցնոյի Fenomeni premonitori (ազդարար երևոյթներ) գրքին մէջ յիշատակուած է պատմութիւն մը Սուրբոյ քաղաքին նկատմամբ (Regina di spade = Սպարիի աղջիկ): Կը պատմուի թէ Մարիամ Հիէրոլ անունով 1887ին ծնած օրիորդի մը, ազգաբարձ էին նախատեսութեամբ որ ամենաժանր վտանգ մը կը սպառնայ իրեն. և թէ ահաւոր պատահարը պիտի կատարուէր 1907 յուլիսուար 14ին՝ կամ քիչ օրեր վերջ: Նոյն տարւոյն յունուար 18ին, օրիորդը ուսանողներու սարքած հանդիսի մը ներկայ եղաւ, և հռչակուեցաւ գեղեցիկ օրիորդաց մէջ իբրև ամէնէն գեղեցիկագոյնը և իրեն անուն տրուեցաւ Սուրբոյ քաղաքին:

Իրեն հետ էր նաև մէկ բարեկամուհին, Լիւսէթ Եօրըպէ, որ նոյն գիշեր գնաց իրեն հետ պառկելու, մի և նոյն սենեկին մէջ: Յաջորդ առաւօտ Մարիամ մեռած գտնուեցաւ անկողինն մէջ. խաղաթուղթի Սուրբոյ Թագուհին դաշոյնով մը անոր սրտին վրայ գամուած էր. Լիւսէթ նախանձնելով՝ սպաննած էր զինքը: Դատաստանի միջոց, յանցաւորը պաշտպանող փաստաբանը շատ տարիներ առաջ կատարուած զբաւոր նախագուշակութիւնը յառաջ բերին, յանցաւորին պատասխանատու չըլլալը ցուցնելու համար:

Այսպէս պատմուած է զրքին մէջ. դիտելու է սակայն որ այն ժամանակի ո՛չ մէկ լրագիր այսպիսի դէպքի մը յիշատակութիւնը կը պարունակէ: Միթէ կարելի՞ բան էր այս: Ինչ ստուգիւ հանդիպած ըլլար գեղեցիկ օրիորդին այսքան վիպական հանգամանքներու մէջ սպանուած ըլլալուն պատմութիւնը, անտարակոյս ամբողջ Բարիզու մէջ մեծ աղմուկ հանած կ'ըլլար. և Temps ու Figaro լրագիր-

ները պիտի խօսէին այս ղէպքիս վրայ: — Ահաւասիկ ուրեմն ղէպք մը որ բոլորովին կեղծ է:

Աւելի ուշադրութեան արժանաւոր է ամերիկացի գնդապետի մը, E. C. Dawesի պատմութիւնը, որ 1863ին օգոստոսի մէջ, իւր հրամանատարին բացակայութեան միջոց, Ոհայոյի վաշտի մը հրամանատարութիւնը կ'ընէր: Որ մը, լսելով զօրավարէն թէ անմիջապէս փութով գունդերու շարժում մը պիտի կատարուէր ղէպ ի նէշըր, Տէվիս անունով գինուորի մը հաղորդեց այս տեղեկութիւնը:

— «Ո՛չ, պատասխանեց գինուորը, մենք պիտի չերթանք ղէպ ի նէշըր: Կը տեսնեմ ահաւասիկ յայտնապէս որ մեր գունդը Մէմֆիսի մօտ ցամաք ելլելու վրայ է»: Եւ բացատրեց թէ ինչպէս այս ամէն բան երազին մէջ տեսած էր. եւ բազմեր՝ որոնք միշտ կատարուած էին արդեամբ: — «Բայց ինչպէս գիտես որ մեր գունդն է», հարցուց գնդապետը: — «Ահաւասիկ կը տեսնեմ զքեզ կամուրջին վրայ, բազուկդ երկնցուցած»: — «Իսկ զուռ ո՛ր ես»: — «Էյս չկամ, որովհետեւ արդէն մեռած եմ»: Dawes գնդապետը կրկնեց ճշտիւ այս խօսակցութիւնը է. Հ. Պէլ սպային, որ յետոյ ղէպքին վաւերականութիւնը հաստատեց իր վկայութեամբ: Նախագուշակութիւնը լիովին կատարուեցաւ. Տէվիս մեռաւ, գունդը հրաման ստացաւ գետն ի վեր նաւելու մինչև ի Մէմֆիս. հասնեալ պահուն՝ գնդապետը նաւուն կամուրջին վրայ էր, և վայրկեան մը առանց անդրադառնալու երկարեց իր բազուկը, իւր օգնականին ցուցնելու համար անձ մը՝ որ ցամաքին վրայ էր: — Հոս, Dawes գնդապետին բարի հաւատքին վրայ երկբայիւ ներելի չէ. սակայն պատմութիւնը գրի չառնուեցաւ մինչև 1893, որ է ըսել, պատահելէն երեսուն տարի վերջ: Այսքան երկար ժամանակի մէջ, անտարակոյս շատ սխալներ կրնային սպրդիլ. ուստի և իրաւացի կը զաննեք անոնց անհաւատութիւնը որ նոյն իսկ այս

պատմութիւնը բացարձակապէս վաւերական չեն ընդունիր:

Հեռագրացութիւն եւ պատմական զուգադիպութիւն

Անտրիւ Լանկ, ծանօթ գրագէտը, կը պատմէ թէ 1898ին իրեն և զբական հասարակութեան շատ ծանօթ տիկին մը, պատմեց իրեն տեսիլ մը՝ զոր նախընթաց օրը, բարեկամուհւոյ մը այցելութիւն ըրած արեհուն՝ ունեցած էր: Տեսած էր անծանօթ մէկը, որ խեղճ տիկնոջ ձախ կողին մէջ դանակ մը կը մխէր: Անցան մի քանի ամիսներ, աշնան միջոց տիկինը նորէն այցելութեան գնաց իր բարեկամուհւոյն տունը, և ճիշտ շեմին վրայ հանդիպեցաւ տեսիլքին մէջ տեսած մարդուն: Ներս մտաւ սարսափահար, և գրեթէ կիսամեռ վիճակի մէջ գտաւ իր բարեկամուհւին, ձախ կողին վրայ կատարուած սրագործութեան մը պատճառաւ, զոր դեռ նոր դուրս ելլող վիրաբոյժը կատարած էր:

— Այս ղէպքին մէջ շատ հետաքննական և կարեւոր է գիտնալ թէ առաջին այցելութեան միջոց, տիկինը որ յետոյ մեռաւ, գիտէր արդեօք թէ մի քանի ամիս վերջ վտանգաւոր սրագործութեան մը պիտի ենթարկուի: Որովհետեւ, եթէ գիտէր, այս պարագային՝ կրնայ ըլլալ որ յաճախ իւր մտքին առջև պատկերէր վիրաբոյժին տեսքը՝ որ իւր կողին մէջ դանակը կը մխէր, և թէ հետեւաբար՝ հեռագրացութեան երևոյթով մը, այս իւր մտքին պատկերացումը՝ այցելութեան պահուն իր բարեկամուհւոյն մտքին մէջ փոխանցած ըլլայ:

Աւելի զբական ապացոյց մ'ալ չենք կրնար հանել և ոչ իսկ անգղիացի գնդապետ Ռոպերթ Մարշալի զուարթ պատահարէն: Գիշեր մը, 1892ին երազեց որ Սիր Հիւկոյ անունով ձի մը Տէրպիի մրցանակը կը վաստկէր ձիարշախ մէջ, նա բնաւ չէր գիտեր, — լիովին կը վրստահացնէ — որ այսպիսի ձի մը գոյու-

թիւն ունենայ, սակայն յետոյ տեսաւ որ իրօք ձիարշախ մէջ արձանագրուած կայ, բայց գրաւագրութեան մէջ (totalisation) դասակարգուած էր 40 ընդդէմ 1ի նիշով, այնպէս որ գրէթէ բնաւ հաւանական չէր անոր յաղթելը։ Խաղաց գրաւը ուրիշ սպայի մը հետ, և ամենամեծ գումարներ վաստկեցան։

Մարշալ գնդապետն իւր երազին մէջ տեսած էր ձի մը որ ասպարիզին մէջ նպատակի ձողէն անդին կ'անցնէր և լսած էր ամբողջն աղաղակը որ կ'ըսէր. «Hugo Victor !»։ Սակայն, ահա պարագայ մը որ թեթեւ նշանակութիւն չունի, ճանաչուին առաջ վիզդոր Հիւկոյի գիրք մը կարդացեր էր։ Ուրեմն մարգարէական երազը յինքեան տարօրինակ հանգամանք մը չուներ, և այն պարագային որ բուն այդ ձին մրցման մէջ յաղթէ մի քանի օրերէ վերջ, է սոսկապէս պատահական զուգահիշու թիւն մը։

Բանդէմի բաղդը

Այսու հանդերձ կան ինչ ինչ դէպքեր որոնց մէջ որ և է ստույթեան կամ ակամայ արարման, հեռագրացութեան կամ զուգահիշութեան ենթադրութիւնն անընդունելի է, կամ գէթ շատ դժուարաւ կարելի է ընդունիլ։

1847ին Բարիզու մէջ ամենածանօթ էր Ալեքսիս Տիտիէ անունով տեսանող մը զոր տոբթ. Մարսիյէ բժիշկը քնածութեան կ'ենթարկէր, իտալացի լրագրապետ մը, Վէզզի, Նիստերէ միոյն ներկայ գտնուելով, քնացող ենթակային միտքը դէպ ի Հոգով ուղղեց և իրեն հոն ունեցած բարեկամներուն նկատմամբ տեղեկութիւններ ստացաւ։ Մինչդեռ այսպէս ողուով կը թափառէր Յաւիտենական քաղաքին մէջ, Տիտիէ անցաւ Բանդէմին առջևէն և զուշակեց որ այս տաճարը, զոր Ազրիպպաս ամենայն աստուածներու նուիրած էր, «ապագային պիտի սահմանուէր շատ անելի հանդիսաւոր և բոլորովին իտալական նպատակի մը»։ Վէզզին

չկրցաւ այն միջոց հասկնալ այս խօսքերուն նշանակութիւնը, որովհետեւ տեսանողը չուզեց պատասխանել անելի ճիշտ և որոշ հարցումներու։ Բայց այս մարգարէական գուշակութիւնը նոյն տարւոյն մէջ հրատարակուեցաւ Գորինյի գիտական թերթի մը մէջ. և զայս կը յիշատակէ Պրանչէսցոյ կուիտի 1867ին Միլանու մէջ տպագրուած գրքի մը մէջ, I misteri del moderno spiritismo (գաղտնիք նոր ողիստոսթեան) անունով։ Ոչ 1847ին, և ոչ ալ քսան տարի վերջ (1867ին), մարգարէական էակ մը կրնար գիտնալ որ 1878ին իտալական Խոսարանի վճիռ մը, Հոգով մայրաքաղաքին մէջ, Բանդէմը պիտի սահմանէր իրրեւ իտալիոյ թագաւորաց թաղման տեղ։

Կարելի է այս դէպքիս համար ալ ենթադրել նախ որ Վէզզիի հայրենասիրական մէկ փափաքը ազդեցութիւն բրած ըլլայ քնածութեան ենթարկուողին վրայ, և յետոյ՝ զիպուածին՝ գրեթէ հրաշքի հաւասար զուգահիշութիւն մը։ Սակայն պէտք է յամենայն դէպս խոստովանիլ, որ բոլորովին տարօրինակ դէպք մ'է այս։

Մարգարէական երազներ

Հազարաւոր անձինք, մանաւանդ կանայք, շատ հաւանօրէն գիշեր ժամանակ երազի մէջ տարօրինակ անասուններ կը տեսնեն. ուստի զարմանալի չէ եթէ մի քանի հազուադէպ առիթներու մէջ երազն ստուգուի։ Այնու հանդերձ յիշատակութեան արժանի է տիկին Ադէլէյի, Հերլեֆորտի եպիսկոպոսին տիկնոջ, հանդիպածը։ Սա երազեց որ պալատին մեծ դահլիճին մէջ առաւօտեան արթթըր կտտաւ լուկէ վերջ, կը բանար ճաշարանի դուռը և կը տեսնէր, ստոլին և սեղանոյն միջև կեցած, խոշոր խոզ մը։ Առաւօտուն հագիւ թէ ելաւ, պատմեց տեսած երազն իւր որդւոց և աղայինոյն, և երբ դահլիճին մէջ աղօթքները կատարելէ վերջ, բացաւ ճաշարանի դուռը, խոզը հոն էր ընդ մէջ ստոլի և սեղանոյն ինչպէս կարելի է

սոսկ զուգադիպութիւն մը համարիլ այս դէպքը, երբ ժամանակն ու տեղն այսքան որոշ կերպով յայտնուած են կանխաւ:

Ուրիշ շատ երազներ յաճախ նախազուշակած են քաղաքական կամ հասարակաց ամենամեծ կարեւորութիւն ունեցող պատահարները: 1812 մայիս 2 կամ 3ին, Գոռնովալիոյ հանքերու մէջ աշխատող պաշտօնեայ մը մի և նոյն գիշերուան մէջ երեք անգամ երազեց, որ կը զրտնուէր ի Լոնտրա, խօսարանի Սրահին մէջ, և կը տեսնէր մարդ մը որ նախարարապետը կը սպաննէր: Յիշատի մայիս 11ին երեկոյն, Բէրսիվալ նախարարապետն ըսպանուեցաւ երազին մէջ նշանակուած տեղը և մի և նոյն կերպով:

Գեդէոն Վէլլիս, ծովային նախարարը, 1865ին Ամերիկայի մէջ, ներկայ էր նախարարաց ժողովոյն որ Լինգոլնի նախազանութեամբ զումարուած էր սպրիլի 14ին. և լսեց նախազահին ըսելը՝ թէ շուտով կարելոյ լուր մը պիտի ստանայ պատերազմին նկատմամբ, որովհետև եւրազ մը տեսած էր, մի և նոյն երազը որ ամէն անգամ զուշակած էր իրեն համար ծանր պատահարները, կամ առ առաւելն՝ ուրախ պատահարները: Եւ յիշատի ծանր պատահարը կատարուեցաւ, սակայն բոլորովին տխուր էր. յաջորդ երեկոյ՝ Արրամած Լինգոլն մարզասպանի մը հալուածով կը մեռնէր:

Խորհրդանիշ երազը երբեմն բոլորովին տարօրինակ և նաև այլանդակ ձևեր կ'առնուէր: Լինգոլնի դէպքին մէջ տարօրինակ նաև մ'էր որ դէպի անորոշ ափունք կը դիմէր: Բնորոշակառակն կայ տիկին մը որ իրեն սիրելի անձի մը մահը կ'իմանայ ամէն անգամ որ երազին մէջ լոգացող տղայ մը տեսնէ: Ուրիշ տիկին մ'ալ մեռնելիք անձը կ'երազէ կառքի մը մէջ զոր կը քաշեն երկու ձիեր, մին սպիտակ՝ միւսը սև, դէպ ի անթափանցելի անտառ մը: Անգամ մը, այս տիկինը իւր ամուսինը տեսաւ մահազուշակ կառքին մէջ. բայց իսկոյն վազեց անոր ետեւէն և յաջորդեցաւ զայն կեցնել: Քիչ օրերէ վերջ, ա-

մուսինը հիւանդացաւ ծանր կերպով և զրէթէ կէս ժամ մեռածի պէս մնաց. բըժիշկը յայտնեց որ այլևս յոյս չկար զինքն ազատելու մահուանէն: Սակայն տիկինը վստահ էր անոր առողջանալուն. և իրօք առողջացաւ:

Գուշակութիւնն իրկրաշարժներու եւ արեւկոծութեանց

Սան Պրանչիսքոյի երկրաշարժին վերաբերեալ շատ նախազուշակութիւններ կը պատմուին, որոնց նկատմամբ սակայն վաւերական ապացոյցներ կը պակսին: Նոյնպիսի հետաքննական պարագաներ կը պատմուին նաև Մէսսիսպիի երկրաշարժին նկատմամբ. թէպէտ ասոնք ալ զուրկ են ստույգ ապացոյցներէ:

Titanic և Empress of Ireland նաւերուն ընկղմելն ալ զուշակուած էր: Լոնտրայի տեսանող մը Քանատացի հարցնողի մը ըսաւ. «Շատ տարօրինակ բան մը կը տեսնեմ, բայց քեզի վերաբերեալ չէ, այլ կը վերաբերի քեզի ազգական կամ բարեկամ անձի մը: Կը տեսնեմ նաև մը կողին վրայ շրջած՝ շուրին մէջ և այս անձը նաւուն կողքին վրայ կը քալէ, իբրև թէ նաւու կամուրջն ըլլար այդ»: Քանատացին իսկոյն մտածեց որ կրնար իր հօրեղորը նկատմամբ ըլլալ այս յայտնութիւնը և զորեց իրեն՝ զեկուցանելու համար: Հօրեղբայրը, քիչ ժամանակ վերջ, իւր տիկնոջ հետ նաւարկեց Empress of Ireland նաւով. և չորեք քնաւ եղած զուշակութիւնը, մինչև որ աղետալի արկածը հանդիպեցաւ: Ինքն ազատեցաւ, բայց տիկինը մեռաւ:

Սակայն այս պարագային մէջ ալ հեղինակը չէ կրցած տեսնել այն նաւակը որ ստուգու անհրեղելի փաստ մը պիտի ըլլար: Եւ այսպիսի պատմութեանց մէջ ամենամեծ կարեւորութիւն ունին վաւերական ստույգ աղբիւրները կամ ապացոյցները:

Սերպիոյ Թագաւորին սպանութիւնը

ԴԵՂԷՆ ԳԻՐԲ-ԻՆ ԴԻՏԱՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

▷ ◻ ◁

Սերպիոյ Թագաւորին սպանութիւնը կանխաւ ծանուցուած էր Լոնտոնայի մէջ 1903 մարտ 20ին, mediumէ մը, զոր Ռեյլիէմ Սիդու մի քանի բարեկամներու առջև փորձեր ընելու հրաւիրած էր։ Սա կայն իր տուած նկարագիրը՝ տեսած տեսարանին նկատմամբ, շատ անորոշ էր. և որովհետև Սերպիոյ բանակին մէջ ընդդէմ Թագաւորին եղած տեղեկութիւնը ներկայ գտնուող ամէն դիւանագէտներու ծանօթ էր, կրնայ ըլլալ որ բուն մարգարէական գուշակութենէ աւելի այս յայտնութիւնը իբրեւ հեռագրագրութեան երևոյթ մեկնուի։ Բաց աստի կ'ըսուի թէ սերպ նախարարն Միլադովիչ տեղեկակ էր այս նախագուշակութեան, մինչդեռ Միլադովիչ ակնարկ մ'ալ չընէր ասոր՝ իր հրատարակած *Una tragedia regale* «արքայական ողորդութիւն մը» գրքին մէջ։ Ընդհակառակն այդ գրքին մէջ շատ աւելի տարօրինակ մարգարէական գուշակութիւններ կը պատմուին։ Գիւղացի մը 1868ին յայտնեց որ կը տեսնէր «Թագաւորը որ Պելկրատէն կը խօսէր Ռւչաչ, Նէկոդին, Լոսնիցա, Նիշ, Փիրոդ և Վրաննայ քաղաքաց կառավարչներու հետ»։ Սպայն որ անոր խօսքերը կ'արտագրէր, զարմացմամբ ելբնսը նայեցաւ և դիտել տուաւ որ, «Նիշ, Փիրոդ և Վրաննայ Սերպիոյ մէջ չեն, Թուրքիոյ մէջ են»։ — «Թուրքիոյ մէջ են այսօր, պատասխանեց գիւղացին, բայց այն ատեն Սերպիոյ մէջ պիտի ըլլան»։ — «Ուրեմն ըսել կ'ուզես, հարցուց դարձեալ սպայն, որ Թագաւորը հեռագրով պիտի խօսի այս կառավարչներու հետ»։ — «Ոչ, ոչ, թէպէտ և շատ հեռուէն, բայց այնու հանդերձ պիտի խօսին ձայնով, ինչպէս որ ես և դու կը խօսինք»։ Եւ սակայն հեռախօսը տասը տարի վերջը միայն հնարուեցաւ։

Հ. Յ. ԱՌԳԻՐ

Պեռնարու Շաւ դիւցազնական քերթուած մը նշմարած է Դեղին գիրքին (*libro giallo*) արձակին մէջ։ Իրեն փոյթը չէ որ այդ Դեղին գիրքը Գաղղիոյ իրաւունքը կը պաշտպանէ ներկայ համաշխարհիկ պատերազմին մէջ, այլ՝ թերեւ իւր ստեղծագործ երեակայութեան թոյլններով զօրացած, — ինչպէս դիտել կու տայ *Literary Digest*ի խմբագրողը, — ցամաք վաւերաթուղթերու մէջէն թափանցելով կը տեսնէ Բրիտանական զարմանալի և խորհրդաւոր քաջագործութեանց յայտնութիւնը։

Եւ այսպէս կը գրէ Նիւ — Եօքսի *Times*ին մէջ.

«Տարօրինակ է որ դեռ ոչ մէկ Անգղիացի հրաշալի պատկերը ազատած չէ պաշտօնական թղթակցութեանց պատեանէն, որովհետև անոր մէջ կայ հին բրիտանական առիւծը, առիւծն Վաղերուի, առիւծն Պէնճալմի, առիւծն Դարֆալլարի. որ կը փորձէ իւր ամենապիւրջին, ամենէն ահաւոր և ամենէն աւելի յաղթական զորքները։ Դարերու ու դարեր առիւծը պրկուած մնաց իւր մեծ զաղափարին. այսինքն՝ թէ ոչ ոք ճան գիրտանիա աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ ցամաքի վրայ, ոչ ոք Բրիտանիոյ հաւասար զօրաւոր պիտի ըլլայ ծովու վրայ։ Երբեք նա փոյթ ունեցած չէ գիտնալու թէ Անգղիոյ ախոյեանը իրմէ լաւագոյն մէկն է թէ ճան գինքն յոռագոյն։ Երբ անգղիական զէնքերը յաղթեցին Վաղերուի մէջ, Պայրոն ըսաւ. «Մեղք». և նոր զաղափարներու բարեկամները ողբացին տիւրտ տոհմի մը վերականգնումը ազատութեան, հաւասարութեան և եղբայրութեան աւերակներուն վրայ։ Սակայն առիւծին հոգը չեղաւ. Անգղիոյ ախոյեանը թաւալած էր փոշոյ մէջ։ Անգղիա ծովերու զշնոյն էր. Անգղիոյ զօրավար մը կը տիրապետէր Եւրոպայի։

«Այն ատենէն ի վեր, ամբողջ հարիւր տարի, առիւծը մնաց հանգալտ, նստած